

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:1933

av Jakob Forssmed m.fl. (KD)

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Sammanfattning

Samhällsekonomi och finansförvaltningen är av stor vikt för att skapa förutsättningar för ett gott samhälle, goda uppväxtvillkor och en fungerande arbetsmarknad. I denna motion föreslår Kristdemokraterna bland annat införande av amorteringskrav, alternativ lokalisering av statliga myndigheter och införande av livskvalitetsindex i den officiella statistiken.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande av amorteringskrav och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa livskvalitetsindex i den officiella statistiken och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om alternativ lokalisering av myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga arbetsgivare bör redovisa samtliga skatter och avgifter på lönebeskeden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tabell 1. Kristdemokraternas förslag till anslag för 2016 uttryckt som avvikelse gentemot regeringens förslag (tusentals kronor).

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1:1 Statskontoret	88 564	

1:2	Kammarkollegiet	53 334	
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	12 150	
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443	
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.	12 426 000	
1:6	Finanspolitiska rådet	9 688	
1:7	Konjunkturinstitutet	61 827	
1:8	Ekonomistyrningsverket	163 617	
1:9	Statistiska centralbyrån	552 406	
1:10	Bidragsfastigheter	195 500	
1:11	Finansinspektionen	491 044	
1:12	Riksgäldskontoret	307 420	
1:13	Bokföringsnämnden	10 519	
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter	2 370	
1:15	Riksrevisionen	319 661	
1:16	Finansmarknadsforskning	29 919	
1:17	Upphandlingsmyndigheten	82 850	
1:18	Statens servicecenter	3 000	
	<i>Nya anslag</i>		
2:1	Lönekostnader staten		-100 000
2:2	Reducerade rikthyror		-89 000
	Summa	14 812 312	-189 000

Tabell 2. Kristdemokraternas förslag till anslag för 2016 till 2018 uttryckt som avvikelse gentemot regeringens förslag (miljoner kronor).

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning					
<i>Nya anslag</i>					
2:1	Lönekostnader staten	-100	-200	-200	-100
2:2	Reducerade rikthyror	-89	-124	-182	-226
	Summa	-189	-324	-382	-326

Kristdemokraternas ekonomiska politik grundar sig på social marknadsekonomi. Det är i en fri marknadsekonomi som resurser fördelas mest effektivt och som ekonomin växer. Men som kristdemokrater strävar vi inte bara efter det effektiva samhället, utan också det mest mänskliga samhället. Därför behöver marknadsekonomi kompletteras med en social dimension där förvaltarskap, solidaritet och etik får en tydligare plats i den ekonomiska politiken. En väl fungerande marknadsekonomi förutsätter en effektiv konkurrens, stabila institutioner och etiskt handlande.

En central del av den kristdemokratiska ideologin är förvaltarskapsprincipen som pekar på människans personliga ansvar för sig själv, sina medmänniskor, efterkommande generationer samt den fysiska livsmiljön. Att förvalta de ekonomiska tillgångar som finns tillgängliga på ett långsiktigt och klokt sätt är grunden för god samhällsekonomi och god privatekonomi. Att förvalta innebär inte något passivt bevarande, utan handlar om att på ett ansvarsfullt sätt ta hand om och förädla de tillgångar vi har. All form av kortsiktigt överutnyttjande av miljön och andra resurser försämrar möjligheterna för långsiktig tillväxt och en hållbar ekonomisk utveckling.

Den fria marknadsekonomin är en självklar utgångspunkt, men det innebär inte att en marknad kan existera i ett vakuum. En marknadsekonomi behöver ordning och regler för att kunna fungera bra. En sådan ordning uppstår inte spontant utan måste grundas på etiska principer och grundläggande värden. Hederlighet och personligt ansvarstagande är viktiga fundament som förbättrar ekonomins funktionssätt genom att det sänker transaktionskostnader och leder till ökad effektivitet. Den kristna etiken spelar därför en avgörande roll för en god utveckling av samhällsekonomin och för en väl fungerande finansförvaltning.

Politikens uppgift är i första hand att ta tillvara medborgarnas intresse. Lagstiftning och reglering av finansmarknaden behöver därför ha ett tydligt medborgarperspektiv. Särskilt viktigt är det att hänsyn tas till dem som befinner sig i utsatta situationer, exempelvis de som riskerar att bli överskuldsatta. Den statliga förvaltnings- och arbetsgivarpolitiken ska bedrivas på ett effektivt och kvalitetsinriktat sätt där kompetensnivån säkerställs och staten föregår som gott exempel gentemot andra organisationer och arbetsgivare.

Amorteringskrav

Med historiskt låga räntenivåer och ett mycket högt tryck på bostadsmarknaden har frågan om hushållens skuldsättning blivit allt viktigare i den samhällsekonomiska debatten. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det inte enskilda hushålls skuldsättning som är det stora problemet, det är istället frågan om bank- och finanssektorns motståndskraft i en situation där den totala bolånestocken blir alltför stor. Det finns all anledning att vidta åtgärder för att komma tillrätta med detta problem. Den åtgärd som har fått mest uppmärksamhet är amorteringskrav på bolån. Det förslag som Finansinspektionen levererade hade brister. Det nu tillbakadragna kravet skulle ha drabbat nyproduktion i relativt stor utsträckning – just den nyproduktion som vi behöver för att öka tillgången på bostäder och minska prisuppgången och därmed minska eller åtminstone dämpa ökningen av skuldsättningen. En ytterligare brist med förslaget är att det skulle ha riskerat att något ytterligare hämma en redan svag rörlighet då fastighetsägare skulle drabbas av amorteringskravet om de flyttade, men inte om de bodde kvar.

Dessutom innebar förslaget ett stort ingrepp i enskilda hushålls ekonomi, med potentiellt stora samhällsekonomiska effekter – och detta utan att förslaget förankrats i det politiska systemet. Det är ingen rimlig ordning. Det är angeläget att fundera på var gränserna går för myndigheters möjligheter att utfärda föreskrifter eller motsvarande på enskilda hushåll som får långtgående konsekvenser för enskildas privatekonomi. En rimlig hållning är att sådana förslag med stora effekter för enskilda bör underställas

regeringen. Dels för att kunna vägas mot andra åtgärder och dels för att det ska finnas möjlighet till ett politiskt ansvarsutkrävande.

Ett mandat till Finansinspektionen om att införa ett amorteringskrav måste således innehålla ett undantag för nyproduktion, flexibilitet vid förändringar i livssituationen såsom skilsmässa och arbetslöshet, samt att utformningen måste godkännas av regeringen. Det sistnämnda är viktigt för det politiska ansvarsutkrävandet. Om de kraven är uppfyllda är vi beredda att stödja ett utvidgat mandat till Finansinspektionen gällande amorteringskrav.

Om ett amorteringskrav riktat till varje hushåll som tar bolån på ett bostadsköp skulle visa sig vara ineffektivt, skapa inlåsnings effekter eller vara otillräckligt finns det skäl att överväga ett bredare, men flexibelt, krav som skulle kunna läggas på bankernas hela bolånestock så att bankerna vid en viss given tidpunkt ska ha ”levererat” en viss amortering totalt sett.

Eftersom det inte är de enskilda hushållen som var för sig utgör ett samhällsekonomiskt problem vore det intressant att på sikt lägga amorteringskravet samlat på bankerna. Det skulle kunna ha flera positiva effekter genom att skapa en naturlig och marknadsmässig process där banker genom att erbjuda amorterande hushåll lägre räntor sannolikt förmår sina kunder att amortera mer. Tvärtemot dagens ”mängdrabatter”. Samtidigt skulle det fortfarande finnas möjlighet att erbjuda lån till exempelvis nyproduktion utan krav på amortering, givet att hela stocken håller sig inom de krav som ställs upp. Exempelvis skulle kravet kunna vara att 80 procent av varje banks bolånekunder ska amortera och att den genomsnittliga skuldsättningen vid en viss tidpunkt framåt i tiden ska vara 50 procent.

Ur ett makro- och myndighetsperspektiv skulle detta också kunna skapa en trygghet om att den totala utlåningen inte innebar systemhotande risker.

Bredare välfärdsmått

En central del i den ekonomiska politiken är förstås vad man väljer att mäta och vilka nyckeltal man använder sig av. Det som mäts blir också oftare föremål för agerande. Det samhällsekonomiska målet ska vara att skapa en till alla delar god livsmiljö för människorna.

BNP-måttet och andra ekonomiska mått är helt centrala för att följa utvecklingen och få ramar för vad som är ekonomiskt möjligt. Ett mått som BNP exkluderar dock faktorer som enligt forskningen är avgörande för vårt välbefinnande, såsom relationer, trygghet, hälsa, livsmiljö och inflytande. Genom indikatorer och index som ger bättre kunskaper om människors livskvalitet förbättras möjligheterna att analysera hur politiska åtgärder kan påverka. Skillnaden mellan olika gruppers livskvalitet kan följas på ett bättre sätt

och livskvalitetsindex kan också bidra till att mer svårgripbara aspekter av samhällslivet kan belysas.

Alliansregeringen tillsatte en utredning för att kartlägga, analysera samt föreslå kompletterande mått till BNP. Utredningen lämnade sitt slutbetänkande i maj i år och föreslår att livskvalitet i officiellt perspektiv ska spegla medborgarnas handlingsfrihet som ska mätas och redovisas utifrån tio komponenter. Bland komponenterna finns hälsa, sysselsättning, sociala relationer och livsmiljö. Utredningen föreslår vidare att en rapport byggd på intervjuer, registeruppgifter och globala indikatorer på dessa områden ska läggas fram vart fjärde år. Man föreslår dock inget samlat index för att mäta livskvaliteten i stort. Utredningen har förtjänster och det är viktigt att snarast börja mäta och sammanställa den typen av rapporter för att följa utvecklingen av livskvaliteten. Dock har utredningen i för liten utsträckning betonat uppföljning av människors subjektiva livskvalitet, vilket är ett etablerat sätt att mäta livskvalitet som utgår från den enskilde. Därtill så betonar utredningen i alltför liten del goda relationers betydelse för livskvaliteten, trots att detta är helt centralt när människor själv pekar ut faktorer som säkrar god livskvalitet och trots att ensamhet är ett stort hot mot exempelvis hälsa. Utredningen kan behöva kompletteras.

Offentliga arbetsgivare bör visa vägen

De statliga myndigheterna bör i sin verksamhet utgöra föredöme för andra organisationer när det kommer till exempelvis frågor om lönebildning, integration mm. Därför tycker vi att de myndigheter som lokaliseras i Stockholmsområdet bör välja lägen utanför de dyraste områdena i Stockholms innerstad. Ytterstadsområden bör i en sådan bedömning vara förstahandsalternativet eftersom hyresnivån är lägre, men också för att det bidrar till jobb och en mer dynamisk stadsmiljö, inte minst på grund av den kringsservice som då kan växa fram. På så sätt kan en flytt av offentlig förvaltning bidra till fler arbetstillfällen och till att höja statusen på stadsdelar som präglas av utanförskap. Även lokalisering av myndigheter i andra delar av landet än storstadsområdena kan ha en regionalpolitiskt positiv effekt och bör därför prövas i större omfattning än idag.

Vi bedömer att det finns möjlighet att göra besparingar på myndigheternas lokalkostnader, särskilt för de myndigheter som är lokaliserade i Stockholms innerstad. Därför vill vi reducera rikthyran för Stockholm innanför tullarna. Detta skapar både en besparing i statsbudgeten och ökar drivkrafterna för myndigheter att lokalisera sin verksamhet till andra delar av Stockholm eller andra delar av Sverige. Besparingen beräknas vara 89 miljoner 2016 och ökar därefter för att 2019 vara cirka 200 miljoner.

För att tydliggöra för den enskilde löntagaren hur mycket skatt och sociala avgifter han eller hon betalar in, bör arbetsgivaravgifterna anges på lönebeskedet. Uppgifterna bör omfatta såväl de lagstadgade avgifterna som de avgifter som avtalats med de fackliga organisationerna, så kallade avtalsförsäkringar och avtalspensioner. Vissa arbetsgivare inom både privat och offentlig sektor redovisar detta redan i dag, men de flesta löntagare får inte denna information. Även i detta sammanhang borde den offentliga sektorn föregå med gott exempel och snarast synliggöra skatter och avgifter på lönebeskedet.

Övriga anslagsförändringar

Kristdemokraternas förslag om lägre arbetsgivaravgift för ungdomar upp till 22 år innebär 100 miljoner i lägre lönekostnader för staten vilket vi redovisar på ett nytt anslag under detta utgiftsområde.

Jakob Forssmed (KD)

Désirée Pethrus (KD)

Penilla Gunther (KD)

Aron Modig (KD)

Robert Halef (KD)

Caroline Szyber (KD)